

Dražen Tripalo*

PRIZNANJE DOKAZA IZVEDENIH PRED PRAVOSUDNIM TIJELIMA STRANE DRŽAVE

1. Uvod

Općepoznate činjenice sve "mekših" državnih granica, kontinuiranih migracija, brzog međunarodnog protoka ljudi, dobara i informacija, pa posljedično svemu tome i "internacionalizacije" kriminaliteta, danas nije potrebno detaljnije obrazlagati. Zbog toga bi u bilo kojoj zemlji bilo teško naći kaznenog suca koji bar jednom u svojoj praksi nije imao neki predmet s elementom inozemnosti.

Stoga se pitanje pravne valjanosti dokaza koji su izvedeni u inozemstvu svugdje može pojaviti kao važan problem o čijem rješavanju često ovisi pravilna odluka suda.

U ovome radu bit će prikazane prave situacije u kojima se može postaviti pitanje valjanosti dokaza izvedenih u inozemstvu kao i moguća postupanja suda u takvim slučajevima.

2. Potreba ocjene valjanosti stranih dokaza¹ s obzirom na načine njihovog pribavljanja

Prvenstveno valja istaknuti da se pribavljanje dokaza iz inozemstva pojavljuje u primjeni različitih instituta međunarodne kaznenopravne pomoći - ne samo tzv. "male" međunarodne kaznenopravne pomoći, nego i kod ustupanja (odnosno preuzimanja) kaznenog progona, pa i ekstradicije, a moguće je i kod izvršenja strane kaznene presude, ali postupanje suda pri ocjeni njihove valjanosti nije u svim tim situacijama jednako.

---

* sudac Kaznenog odjela prvog stupnja Županijskog suda u Zagrebu

Stoga valja prvenstveno ukazati na najvažnije pravne izvore normi koje sud primjenjuje u ovim postupcima.

Prema odredbi članka 140. Ustava Republike Hrvatske², "međunarodni ugovori koji su sklopljeni i potvrđeni u skladu s Ustavom i objavljeni, a koji su na snazi, čine dio unutarnjega pravnog poretka Republike Hrvatske, a po pravnoj su snazi iznad zakona."

Iz citirane odredbe Ustava Republike Hrvatske proizlazi da su odredbe međunarodnih ugovora, dvostranih ili višestranih, jače od odredaba glava XXX. i XXXI. Zakona o krivičnom postupku³ koje se, prema članku 504. Zakona o kaznenom postupku⁴, primjenjuju do donošenja posebnih zakona. Ovo načelo ponovljeno je i u članku 504. Zakona o krivičnom postupku⁵.

Od međunarodnih ugovora posebno valja istaknuti Europsku konvenciju o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima od 20. travnja 1959. godine i Dodatni protokol Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima od 17. ožujka 1978. godine⁶, koji su za Republiku Hrvatsku stupili na snagu 14. prosinca 1999. godine, a značajan je i stavak 1. članka 26. Konvencije prema kojemu je ta Konvencija "iznad odredaba međunarodnih ugovora, konvencija ili dvostranih sporazuma koji uređuju uzajamnu sudsku pomoć u kaznenim stvarima između dvije ugovorne stranke".⁷

Usprkos ovakvoj hijerarhiji pravnih propisa, nastavno će prvenstveno biti ukazano na zakonske odredbe (koje se primjenjuju ako međunarodnim ugovorom nije

---

¹ radi kratkoće i jasnoće izražaja u daljnjem tekstu će, umjesto izraza "dokazi izvedeni pred pravosudnim tijelima strane države" biti korišten termin "strani dokazi"

² pročišćeni tekst - "Narodne novine" broj 41/01

³ "Narodne novine" broj 52/91, 38/93 i 28/96

⁴ "Narodne novine" broj 110/97, 27/98, 58/99, 112/99, 58/02, 143/02

⁵ "Međunarodna krivičnopravna pomoć pruža se prema odredbama ovoga Zakona, ako međunarodnim ugovorima nije što drugo određeno."

⁶ "Narodne novine - Međunarodni ugovori broj 4/99

⁷ popis važećih ugovora Republike Hrvatske iz ovog područja sustavno je prikazan u radu Lidije Lukine-Karajković "Pravni izvodi međunarodne kaznenopravne pomoći u Republici Hrvatskoj" objavljenom u Hrvatskom ljetopisu za kazneno pravo, vol. 7, broj 1/2000, Zagreb, str. 3-11

drugačije određeno), a podredno će biti ukazano na odgovarajuće odredbe Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima koja se najčešće primjenjuje⁸ kao i druge odgovarajuće konvencije Vijeća Europe.

Osim toga, dokazi pribavljeni pred pravosudnim tijelima stranih država mogu se pojaviti u postupku pred domaćim sudom i bez bilo kakvog postupka međunarodne kaznenopravne pomoći koji bi tome prethodio, pa je potrebno analizirati postupanje suda i u takvoj situaciji.

2.1. Strani dokazi pribavljeni primjenom instituta međunarodne kaznenopravne pomoći

2.1.1. Dokazi pribavljeni putem "male" međunarodne kaznenopravne pomoći

Tzv. "aktivna sudska pomoć" najčešći je način pribavljanja stranih dokaza: država moliteljica traži od odgovarajućih vlasti zamoljene države pribavljanje dokaza i njihovo dostavljanje državi moliteljici. U praksi se najčešće radi o zamolbenom ispitivanju svjedoka, rjeđe okrivljenika, a često i o pribavljanju potrebne dokumentacije od stranih državnih tijela ili pravnih osoba.

Način postupanja djelomično reguliraju odredbe članka 505. stavka 1. i 2. Zakona o krivičnom postupku prema kojoj se molbe domaćih sudova za pravnu pomoć u kaznenim predmetima dostavljaju inozemnim tijelima diplomatskim putem, ali se u hitnim slučajevima, ako postoji uzajamnost, molbe za pravnu pomoć mogu dostavljati preko Ministarstva unutarnjih poslova.

Sudskim poslovníkom⁹ su poslovi međunarodne pravne pomoći izrijekom navedeni kao poslovi sudske uprave¹⁰; člankom 64. Sudskog poslovníka određeno je da sudovi svu dostavu u inozemstvu upućuju putem ministarstva

---

⁸ podatke o državama potpisnicama ove i drugih konvencija Vijeća Europe moguće je pronaći na web-stranicama Vijeća Europe na adresi: <http://conventions.coe.int/treaty/EN/cadreprincipal.htm>

⁹ "Narodne novine" broj 80/97, 20/98 i 118/01

¹⁰ članak 4. stavak 2. alineja 8. Sudskog poslovníka

nadležnog za poslove pravosuđa ako međunarodnim ugovorima ili napatkom tog ministarstva nije drukčije određeno.

Člankom 181. Sudskog poslovnika reguliran je način sastavljanja zamolnica, njihov sadržaj i prilozi¹¹.

Iz iznesenog proizlazi da je redovni način traženja međunarodne pravne pomoći sastavljanje zamolnice koju sudac (predsjednik vijeća) s potrebnim priložima dostavlja predsjedniku suda, koji ju prosljeđuje Ministarstvu pravosuđa, uprave i lokalne samouprave Republike Hrvatske. Ovo Ministarstvo zamolnicu dostavlja diplomatskim putem (preko Ministarstva vanjskih poslova Republike Hrvatske) zamoljenoj državi, u kojoj se zamolnica prosljeđuje tijelu nadležnom za njezino udovoljenje.

Europska konvencija o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima također propisuje sadržaj zamolnica¹², određujući da će u njima biti naznačeno tijelo koje upućuje zamolbu, objekt i razloge zamolbe, ukoliko je moguće, identitet i državljanstvo osobe u pitanju, i, kad je to neophodno, ime i adresu osobe kojoj treba izvršiti dostavu. U sudskim zamolnicama treba biti navedena i vrsta kaznenog djela i sažetak činjeničnog stanja.

Ova Konvencija skraćuje i način dostavljanja zamolnica: u Poglavlju V. Konvencije predviđeno je neposredno komuniciranja ministarstava pravosuđa države moliteljice i zamoljene države¹³, a iznimno je predviđena i mogućnost izravnog

---

¹¹ "U zamolnicama kojima se traži provođenje određene sudske radnje preko zamoljenog suda (izvođenje dokaza, preslušanje stranaka i sl.) ili se zahtijeva pribavljanje izvješća, isprava i drugih podataka, točno će se opisati stanje stvari istrage odnosno tijeka glavne rasprave. Spis u kojem je zatraženo provođenje određene sudske radnje neće se, u pravilu, slati zamoljenom sudu.

Ako je potrebno obaviti pregled isprava ili izjava, načinit će se njihovi prijepisi i priložiti zamolnici. Izvorne isprave ili dijelovi spisa mogu se iznimno priložiti zamolnici ako je potrebno da budu predočene stranci, svjedoku ili vještaku. U tom slučaju načinit će se prijepisi koji će se držati na odgovarajućem mjestu u spisu dok izvornici ne budu vraćeni.

U slučaju da se u jednom predmetu traži od istoga suda izvođenje većeg broja sudskih radnji zamoljenim putem, uz predočenje izvornika isprava, sudskih pisama i slično, uz zamolnicu se može iznimno dostaviti i čitav spis.

Sudac je dužan sam sastaviti zamolnicu."

¹² članak 14. Konvencije

¹³ stavak 1. članka 15. Konvencije

komuniciranja sudskih tijela¹⁴ te prosljeđivanja putem INTERPOL-a¹⁵. Osim toga, stavkom 1. članka 16. Konvencije otklonjena je i potreba prevođenja zamolnica i priloženih isprava.

Napominje se, međutim, da je Republika Hrvatska je izjavama vezanima uz članke 15. i 16. Konvencije stavila rezerve prema kojima svaka zamolnica za uzajamnu sudsku pomoć treba biti upućena Ministarstvu pravosuđa Republike Hrvatske, a da u naročito žurnim slučajevima zamolnica može biti dostavljena Ministarstvu pravosuđa Republike Hrvatske putem INTERPOL-a, odnosno da zamolnice za uzajamnu sudsku pomoć i akti priloženi uz zamolnicu trebaju biti popraćeni prijevodom na hrvatski jezik, a ukoliko to nije moguće, na engleski jezik.

Za ocjenu valjanosti dokaza pribavljenih "malom" međunarodnom kaznenom pomoći najvažnije je pitanje načina izvođenja tih dokaza. Načelo poduzimanja zamoljenih radnje prema pravu zamoljene države (*locus regit actum*) prihvaćeno je i kod nas u članku 506. stavku 3. Zakona o krivičnom postupku, prema kojemu "o dopuštenosti i načinu obavljanja radnje koja je predmet molbe inozemnog tijela odlučuje sud prema domaćim propisima". Ovo se, dakako, odnosi na situaciju kada naš sud postupa po zamolbi inozemnog suda za pružanje međunarodne pravne pomoći, ali većina zakonodavstava, pa i međunarodnih ugovora¹⁶, sadrži slične odredbe.

Ovdje valja naglasiti da je u Europsku konvenciju o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima uvedena klauzula javnog poretka, i to u članku 2. točka b), prema kojoj odredbi zamoljena država može odbiti pružanje pravne pomoći "ako zamoljena stranka smatra da bi ispunjavanje zamolbe dovelo do narušavanja suvereniteta, sigurnosti, javnog poretka ili drugih bitnih interesa te zemlje".

---

¹⁴ stavci 2., 3. i 4. članka 15. Konvencije

¹⁵ stavak 5. članka 15. Konvencije

¹⁶ stavak 1. članka 5. Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima

Pravo zamoljene države ne primjenjuje se samo na oblik izvođenja zamoljene radnje (npr. upozorenja svjedoku, pravo svjedoka da ne odgovara na pojedina pitanja ili da uopće ne iskazuje i slično); ono također određuje i koje tijelo će tu radnju obaviti. Tako, primjerice, u više zemalja svjedoke ne ispituje samo sud nego to valjano čini i policija.

Međutim, moguća su neka odstupanja od ovog načela. Tako Europska konvencija o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima predviđa mogućnost traženja prisege od zamolbeno ispitanih svjedoka i vještaka na zahtjev države moliteljice i obvezu zamoljene države da postupi u skladu s tim zahtjevom, osim ako njezino pravo takvu prisegu zabranjuje¹⁷.

I neki dvostrani ugovori predviđaju da zamoljena država može postupati i na način i u obliku koji želi država moliteljica, ako to nije u suprotnosti s propisima zamoljene države¹⁸.

U slučaju primjene ovakve odredbe međunarodnog ugovora, kao i u situaciji kada između propisa zamoljene države i države moliteljice nema značajnijih razlika, neće se pojaviti dvojba o valjanosti stranih dokaza, jer su ti dokazi pribavljeni ili na način na koji je to država moliteljica tražila, dakle, u skladu s njenim propisima (pri čemu se ukazuje bitnim sadržaj zamolnice u kojoj je nužno točno opisati način na koji je potrebno izvesti neki dokaz, primjerice izrijekom navesti upozorenja svjedoku), ili na način koji korespondira tim propisima.

Međutim, kako je ranije navedeno, u većini slučajeva zamoljena država pri izvođenju zamoljenih radnji primjenjuje svoje pravo, pa je nužno preispitivanje valjanosti takvih dokaza i prema određenim kriterijima domaćeg zakonodavstva.

Pritom je, u skladu s načelima solidarnosti i suradnje među državama, pri ocjeni valjanosti stranih dokaza nužno uvažavati posebnosti stranog kaznenog

---

¹⁷ stavak 2. članka 3. Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima

¹⁸ primjerice stavak 2. članka 7. Sporazuma između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima - "Narodne novine - međunarodni ugovori" broj 12/96 i 5/03

procesnog prava, ali uz sva ona osnovna ograničenja koja domaće pravo postavlja kao temeljne uvjete zakonitosti nekog dokaza.

U pravnoj teoriji ukazuje se na dva osnovna načina ocjene valjanosti dokaza pribavljenih u inozemstvu: "test neutralnosti" i "test dvostruke prihvatljivosti"¹⁹.

Gledano s pozicije "neutralnosti" strani dokaz ocjenjuje se kao da nije pribavljen u inozemstvu, dakle, njegova formalna valjanost ispituje se isključivo kroz norme domaćeg prava: ako taj dokaz zadovoljava uvjete valjanosti koje propisuje pravo države moliteljice, moguće bi bilo koristiti ga čak i ako bi on bio nezakonit u državi u kojoj je pribavljen.

S druge strane, ako je način izvođenja dokaza prema domaćem pravu nezakonit, trebalo bi ga izdvojiti iz spisa.

Međutim, "test neutralnosti" trpi ozbiljne kritike zbog mogućnosti zanemarivanja osnovnih načela pravnog poretka zamoljene države, kao i mogućnosti spekuliranja u pribavljanju dokaza.

"Test dvostruke prihvatljivosti" je ocjena valjanosti dokaza i po kriterijima zamoljene zemlje i po pravilima države moliteljice. Dakle, da bi neki dokaz bio valjan, on mora biti zakonit i po pravu države u kojoj je izveden i po pravu države u kojoj treba biti iskorišten.

Ovaj kriterij ukazuje se dosta zahtjevnim jer pretpostavlja da domaći sud poznaje i strano pravo²⁰, a s druge strane prijeti opasnost od zanemarivanja različitosti prava zamoljene države.

Odgovor na pitanje do koje mjere strani dokaz treba biti usklađen s domaćin pravom treba tražiti u okvirima koje određuje članak 9. stavak 2. Zakona o kaznenom postupku, iz koje odredbe proizlaze tri kategorije nezakonitih dokaza:

---

¹⁹ Mr. sc. Marin Mrčela: Pravna valjanost dokaza pribavljenih u inozemstvu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 7, broj 1/2000, str. 100-104

²⁰ veliki broj kaznenoprocenih zakona dostupan je na web-adresi: <http://www.kaznenopravo.com/zbirkazakona.htm>

1. dokazi koji su pribavljeni kršenjem Ustavom, zakonom ili međunarodnim pravom zajamčenih prava obrane, prava na dostojanstvo, ugled i čast te prava na nepovredivost osobnog i obiteljskog života;
2. dokazi koji su pribavljeni povredom odredaba kaznenog postupka i koji su izričito predviđeni Zakonom o kaznenom postupku²¹, te
3. dokazi za koje se saznalo iz dokaza pribavljenih na neki od načina navedena pod 1. i 2. točkom²².

Ustav Republike Hrvatske u dijelu kojim regulira osobne i političke slobode i prava nabraja i osnovna prava osobe koju se tereti za kazneno djelo²³ te jamči štovanje i pravnu zaštitu osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti²⁴.

Od međunarodnih izvora koji određuju standarde ljudskih prava treba istaknuti Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda²⁵ koja u člancima 5. i 6. propisuje uvjete ograničenja prava na slobodu i prava okrivljenika u kaznenom postupku, a člankom 8. regulira pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života, doma i dopisivanja.

Ova Konvencija, s obzirom na općenitost njezinih odredaba, treba prvenstveno biti putokaz pri tumačenju spornih, nedovoljno jasnih ili nepotpunih odredaba domaće ili stranog prava.

Navedenom odredbom članka 9. Zakona o kaznenom postupku ustanovljena je, dakle, mogućnost da sudovi zabranu uporabe dokaza pribavljenih kršenjem određenih prava izvode u praksi neposredno iz ustavne ili međunarodne norme, a ne samo iz procesnih odredaba.

---

²¹ Zakon o kaznenom postupku na više mjesta izrijekom kao nezakonite navodi pojedine dokaze koji se zbog toga ne smiju uporabiti pri donošenju sudske odluke u kaznenom postupku - primjerice u članku 182. stavku 6., u članku 217., u članku 218. stavku 11., u članku 225. stavku 10, u članku 235., u članku 250. tog Zakona

²² "plodovi otrovne voćke"

²³ članak 29. Ustava Republike Hrvatske - "Narodne novine" broj 41/01

²⁴ članak 35. Ustava Republike Hrvatske

²⁵ "Narodne novine - Međunarodni ugovori broj 18/97"

Relativno jednostavni način prethodnog otklanjanja nezakonitosti stranog dokaza je da se u zamolnici za izvođenje tog dokaza, u skladu s ranije spomenutom odredbom članka 3. Europske konvencije o uzajamnoj sudskoj pomoći u kaznenim stvarima odnosno odgovarajućim odredbama nekih dvostranih ugovora, zatraži da on bude izveden na onaj način koji je predviđen domaćim pravom. Međutim, u slučaju odbijanja zamoljene države da udovolji tom traženju, bit će potrebno ocijeniti može li se strani dokaz, u skladu s ranije navedenim uvjetima, smatrati (ne)zakonitim.

Ovdje se napominje da je Vrhovni sud Republike Hrvatske u jednoj odluci donesenoj povodom žalbe protiv prvostupanjskog rješenja županijskog suda, preinačio prvostupanjsko rješenje i odbio prijedlog branitelja optuženika za izdvajanjem iz spisa tog zapisnika o ispitivanju okrivljenika pred stranim sudom²⁶. Obrazloženje je tog rješenja da okolnost da je okrivljenik pred stranim sudom ispitan bez branitelja (iako je u zamolnici bilo posebno zatraženo da se okrivljeniku postavi branitelj iz redova odvjetnika strane države) upućuje na zaključak da obrana u predmetima zlouporabe opojnih droga, koja je obavezna prema domaćem pravu, u tog državi nije obavezna, a da je protivnost traženja osiguranja nazočnosti branitelja prilikom ispitivanja optuženika pravnom poretku zamoljene države u skladu s načelom ekonomičnosti postupanja. Iz toga proizlazi da je "sporni zapisnik ... pribavljen u cijelosti sukladno odredbama međunarodnog ugovora o uzajamnoj pravnoj pomoći s (tom državom) pa je, a obzirom na subordinaciju međunarodnog prava pred domicilnim zakonodavstvom, podoban da se ocijeni kao dokaz prema odredbama Zakona o kaznenom postupku".

Iz ovakvog obrazloženja proizlazi da odbijanje stranog pravosudnog tijela da primijeni normu prava države moliteljice koja je zatražena otklanja nezakonitost radnje koja bi inače trebala dovesti do potrebe izdvajanja tog dokaza. Dvojbeno je može li se na ovaj način s jedne strane zaobići imperativna norma domaćeg zakonodavstva o obveznoj obrani, a s druge strane bezrezervno prihvatiti

---

²⁶ rješenje VSRH od 29. listopada 2002. godine broj Kž-849/02

ekonomičnost postupanja kao opravdani razlog otklanjanja postupanja po posebnoj zamolbi sadržanoj u zamolnici.

Napominje se da dvojbe o osiguranju prava na branitelja ne bi bile otklonjene niti da je strani sud postupio po traženju sadržanom u zamolnici i postavio okrivljeniku branitelja iz redova odvjetnika iz zamoljene države za to ispitivanje. Također se ističe da se ovaj problem mogao riješiti i izričitim zahtjevom o obavještanju o datumu i mjestu ispunjenja sudske zamolnice u skladu s odredbom članka 4. Europske konvencije o sudskoj pomoći u kaznenim stvarima i vjerojatnim pristankom zamoljene države da branitelj okrivljenika (kojega je on imao u postupku pokrenutom pred domaćim sudom) prisustvuje njegovom ispitivanju.

Za zaključiti je da domaći sud, ukoliko ocjenjujući neki strani dokaz nađe da po nekom od navedenih kriterija nezakonitosti određenih domaćim pravom (kojim se smatra ne samo Zakon o kaznenom postupku nego i Ustav Republike Hrvatske te međunarodni ugovori), ali i prema pravilima države u kojoj je taj dokaz pribavljen, na njemu ne bi mogao temeljiti odluku, potrebno je izdvojiti ga iz spisa.

2.1.2. Dokazi pribavljeni preuzimanjem kaznenog progona

Ustupanje kaznenog progona stranoj državi predstavlja institut međunarodnog kaznenog prava primjenom kojega se jedna država (država moliteljica), uz pretpostavke koje su predviđene bilo međunarodnim, bilo njenim unutarnjim pravom, odriče prava progona stranog državljanina koji je na njenom području počinio kazneno djelo, a u korist države čiji je počinitelj državljanin, ili u kojoj počinitelj ima prebivalište (zamoljena država), koja preuzima kazneni progon.

Ustupanje kaznenog progona usko je povezano s područjem primjene materijalnog kaznenog prava. Suvremena zakonodavstva, uz primarno načelo teritorijaliteta (kod nas određeno člankom 13. Kaznenog zakona²⁷), poznaju i zaštitno ili stvarno načelo – realni princip ekstrateritorijalne jurisdikcije (članak 14. stavak 2. Kaznenog zakona), načelo aktivnog personaliteta (članak 14. stavak 3.

---

²⁷ "Narodne novine" broj 110/97, 27/98, 129/00 i 51/01

Kaznenog zakona), pasivnog personaliteta (stavak 3. članka 14. Kaznenog zakona) te, konačno, univerzalno načelo (članak 14. stavak 4. Kaznenog zakona).

Pitanje mogućnosti korištenja dokaza izvedenih pred pravosudnim tijelima strane države može se, naravno, postaviti samo u situaciji kada neka strana država ustupi Republici Hrvatskoj kazneni progon za kazneno djelo koje je u toj (stranoj) državi počinio državljanin Republike Hrvatske ili osoba s prebivalištem u Republici Hrvatskoj, a državno odvjetništvo taj progon preuzme podnošenjem sudu odgovarajućeg akta kojim se inicira pokretanje kaznenog postupka.

Naime, stavak 1. članka 510. Zakona o krivičnom postupku određuje da se zahtjev strane države za ovakvo preuzimanje kaznenog progona²⁸ upućuje sa spisima nadležnome državnom odvjetniku na čijem području ta osoba ima prebivalište. Dakle, ovom odredbom propisana je samo mjesna nadležnost državnog odvjetnika za odluku o (ne)poduzimanju kaznenog progona.

Odluka nadležnog državnog odvjetnika o preuzimanju kaznenog progona ostvaruje se kroz podnošenje sudu odgovarajućeg akta kojim se inicira pokretanje kaznenog postupka. Obzirom da se u kaznenom postupku pokrenutom po ustupanju kaznenog progona primjenjuju pravila domaćeg prava, taj akt može biti istražni zahtjev, prijedlog istražnom sudu da se suglasi s podizanjem neposredne optužnice, kao i neposredna optužnica ili optužni prijedlog. Dakako, nije isključena niti mogućnost predlaganja istražnom sudu da poduzme određene istražne radnje nakon kojih bi državni odvjetnik tek imao odlučiti hoće li podnijeti neposrednu optužnicu ili optužni prijedlog.

Pritom se ističe da ustupanju (a time i preuzimanju) kaznenog progona u pravilu prethodi pokretanje kaznenog postupka u zemlji moliteljici (stranoj zemlji u kojoj je kazneno djelo počinjeno), ali je moguće i da su u toj državi prije ustupanja

---

²⁸ Koje tijelo strane države je ovlašteno podnijeti zahtjev za poduzimanje u Republici Hrvatskoj kaznenog progona državljanina Republike Hrvatske ili osobe koja ima prebivalište u Republici Hrvatskoj za kazneno djelo počinjeno u inozemstvu, regulirano je u pravilu unutarnjim pravom te države, budući da u raspoloživim međunarodnim ugovorima nema odredaba koje bi se na to odnosile.

poduzete samo radnje koje odgovaraju našem predistražnom postupku, pa se pitanje valjanosti rezultata tih radnji može pojaviti i u jednom i u drugom slučaju.

Pitanje mogućnosti korištenja dokaza prikupljenih u državi moliteljici prije ustupa kaznenog progona Republici Hrvatskoj, odnosno njihove pravne valjanosti u domaćem kaznenom postupku, nije riješeno niti u međunarodnim ugovorima kojih je Republika Hrvatska stranka, a niti posebnim odredbama unutarnjeg prava. U teoriji se naglašava da bi institut ustupanja kaznenog progona, temeljen na spomenutim načelima solidarnosti i suradnje među državama u suzbijanju kriminaliteta s elementom inozemnosti, izgubio svaki smisao ako dokazi prikupljeni u inozemstvu u zamoljenoj državi ne bi imali istup pravnu snagu kao što je imaju u državi moliteljici, ali se ističe i iznimka – neupotrebljivost onih dokaza koji se, prema ugovorima o "maloj" kaznenopravnoj pomoći, protive našem javnom poretku ili osnovnim načelima zakonodavstva²⁹.

2.1.3. Dokazi u postupku ekstradicije

Jedna od pretpostavki izručenja temeljem zakona ("izvanugovorna ekstradicija") je, prema odredbi članka 512. stavka 1. točke 7. Zakona o krivičnom postupku, i "da ima dovoljno dokaza za osnovanu sumnju da je stranac čije se izručenje traži počinio određeno krivično djelo ili da postoji pravomoćna presuda", a molbi za izručenje moraju se, prema članku 513. stavku 3. točki 3. Zakona o krivičnom postupku, između ostalog priložiti i "dokazi za osnovanu sumnju".³⁰

Ovi dokazi su, dakako, u pravilu izvedeni pred pravosudnim tijelima strane države. Međutim, pravna priroda ekstradicije isključuje ocjenu njihove valjanosti identičnu onoj koja je potrebna za donošenje odluke u domaćem kaznenom postupku, već pretpostavlja viši stupanj povjerenja u pravni sustav strane države koji rezultira procjenom samo osnovane sumnje u počinjenje kaznenog djela na temelju onih

---

²⁹ Davor Krapac - Vlasta Birin: Međunarodna krivičnopravna pomoć, Informator, Zagreb, 1987, str. 99 i dalje

³⁰ Europska konvencija o izručenju ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 14/94) ne regulira na ovaj način pretpostavke za izručenje

podataka kojima se raspolaže u trenutku donošenja odluke o ispunjenju zakonskih pretpostavki za ekstradiciju.

2.1.4. Dokazi kod izvršenja strane kaznene presude

Člankom 507. Zakona o krivičnom postupku izvršenje kaznene presude stranog suda predviđeno je samo kao iznimka, i to samo u slučaju izricanja sankcije i od strane domaćeg suda te ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom. Ovime je kao pravilo prihvaćen postupak egzekviture u kojem su sudovi obvezni poštovati činjenice koje izravno ili neizravno proizlaze iz presude stranog suda, dakle, ne dolazi u obzir naknadna ocjena valjanosti dokaza izvedenih pred pravosudnim tijelima strane države.

Republika Hrvatska je, potvrđujući Konvenciju o transferu osuđenih osoba Vijeća Europe³¹, predvidjela nastavljanje izvršenja kazne izrečene stranom presudom samo kao mogućnost, a Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o potvrđivanju Konvencije o transferu osuđenih osoba Vijeća Europe³² ne samo da nije otklonio, nego je potencirao dvojbe o sadržaju odluke kod ovakvog transfera³³.

U svakome slučaju sud, kada bi odlučio o nastavljanju izvršenja kazne izrečene stranom presudom, izvjesno ne bi bio u situaciji ocjenjivati valjanost dokaza koji su toj presudi prethodili.

2.2. Strani dokazi pribavljeni bez međunarodne pravne pomoći

Do pribavljanja stranih dokaza bez nekog od navedenih oblika međunarodne pravne pomoći može doći na više načina, a najčešće se događa da ih pribavljaju redarstvene vlasti neposredno od policija stranih država kroz neformalne oblike suradnje. Moguće je također i da stranke u spis dostave primjerice zapisnik o

---

³¹ "Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 14/94

³² "Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 5/01

³³ iz dikcije "bit će neophodno preuzeti sankciju putem sudske odluke sukladno odredbi članka 10. stavka 1. ili članka 10. stavka 2. Konvencije, ovisno o uvjetima transfera, i nastaviti s izvršenjem kazne izrečene u državi presuđenja" proizlazi da bi i u tom slučaju domaći sud preuzimao sankciju, a ne samo donosio odluku o nastavljanju izvršenja.

ispitivanju svjedoka koji je sačinilo strano pravosudno tijelo za potrebe kaznenog postupka koji se pred njim vodi.

Međutim, takvi dokazi načelno se ne mogu koristiti u domaćem kaznenom postupku.

Naime, jedno od načela kaznenog postupka je da se odluke temelje samo na dokazima koji su provedeni upravo u tom, a ne nekom drugom kaznenom postupku. Tako je načelno nedopustivo da se, primjerice, zapisnik o ispitivanju svjedoka iz jednog postupka koristi u drugom kaznenom postupku, čak i kada se radi o istom kaznenom djelu.³⁴

Zbog toga se, načelno, strani dokazi pribavljeni bez odluke suda ne bi mogli koristiti kao zakoniti čak ni kada formalno zadovoljavaju sve uvjete njihovog priznanja.

Međutim, ovakvo "neformalno" dostavljanje dokaza u spis može predstavljati izvor saznanja suda o tome da su pred stranim tijelima poduzete određene radnje³⁵ čije rezultate sud nakon toga može pokušati pribaviti putem "male" međunarodne kaznenopravne pomoći i, ako to učini, slijedi njihova ocjena kao je to ranije izloženo.

3. Postupak suda pri ocjeni valjanosti stranih dokaza

Sud tijekom cijelog postupka po službenoj dužnosti pazi na zakonitost dokaza koji se nalaze u sudskom spisu, a o tome može odlučiti i na prijedlog stranaka.

---

³⁴ Vođenje odvojenih postupaka prema maloljetnicima koji su neko kazneno djelo počinili zajedno s punoljetnim postupcima pravilo je: Prema članku 60. Zakona o sudovima za mladež ("Narodne novine" broj 111/97, 27/98 i 12/02), kad je maloljetnik sudjelovao u izvršenju kaznenog djela zajedno s punoljetnom osobom, postupak prema njemu razdvojiti će se i provesti prema odredbama toga Zakona. Primjena ove odredbe znači dupliciranje većine istražnih radnji - ispitivanja svjedoka i slično - a često i ispitivanje u svojstvu svjedoka osoba protiv kojih se upravo zbog događaja o kojima se ispituju vodi (razdvojeni) kazneni postupak, ali se ne bi smjelo događati da se zapisnici o ispitivanju svjedoka iz istrage protiv punoljetnih okrivljenika koriste u pripremnom postupku prema maloljetniku (i obratno), već je potrebno posebno ih ispitati i u tom postupku.

³⁵ primjerice, očevid kojega je strano pravosudno tijelo obavilo povodom događaja koji je predmet postupka pred domaćim sudom.

U redovnom postupku ocjenu o (ne)zakonitosti dokaza, pa i onih koji su izvedeni pred stranim pravosudnim tijelima, prvi donosi istražni sudac koji je, prema članku 78. stavku 1. Zakona o kaznenom postupku, dužan riješiti o izdvajanju nezakonitog dokaza iz spisa najkasnije do završetka istrage, odnosno davanja suglasnosti da se optužnica može podignuti bez provođenja istrage.

O izdvajanju nezakonitih dokaza odnosno o prijedlogu za izdvajanje dokaza odlučuje i vijeće općinskog suda iz članka 18. stavka 3., odnosno vijeće županijskog suda iz članka 20. stavka 2. kada rješava povodom prigovora protiv optužnice³⁶ ili zahtjeva predsjednika vijeća za ispitivanjem optužnice³⁷.

Ako ranije nije donesena odluka o izdvajanju, takvo rješenje donijet će predsjednik vijeća prije određivanja glavne rasprave³⁸.

Protiv svih ovih rješenja o izdvajanju ili o odbijanju prijedloga za izdvajanje dopuštena je posebna žalba.

Konačno, o izdvajanju nezakonitih dokaza odnosno o prijedlogu za takvo izdvajanje odlučuje raspravno vijeće do završetka dokaznog postupka u skladu s odredbama članka 331. stavka 2. i 3. Zakona o kaznenom postupku. I protiv ovog rješenja dopuštena je posebna žalba, osim ako sud ne odluči odmah nastaviti s glavnim raspravom, u kojem slučaju se ta odluka može pobijati u žalbi protiv presude.

4. Zaključak

Jedno od načela međunarodne kaznenopravne pomoći jest *locus regit actum*, a specifičnosti u kaznenim postupcima uzrokuju znatnije razlike u načinima izvođenja dokaza. Zbog toga dokazi koji su izvedeni pred pravosudnim tijelima strane države zahtijevaju posebnu provjeru zakonitosti koja je pretpostavka njihovog korištenja u postupku pred domaćim sudom. Za ocjenu te zakonitosti potrebno je poznavanje ne samo domaćeg prava, nego i prava zamoljenih država

---

³⁶ stavak 4. članka 274. Zakona o kaznenom postupku

³⁷ stavci 1. i 3. članka 282. Zakona o kaznenom postupku

te međunarodnih standarda sadržanih prvenstveno u Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda koja treba biti putokaz pri tumačenju spornih, nedovoljno jasnih ili nepotpunih odredaba domaćeg ili stranog prava.

Uvažavanje posebnosti stranih prava zahtijeva i prihvaćanje određenih odstupanja od domaćeg prava pri ocjeni valjanosti dokaza izvedenih u inozemstvu, ali ta odstupanja ne mogu otkloniti primjenu onih odredbi domaćeg postupovnog prava koje su podignute na razinu imperativnih normi koje bezuvjetno traže određene forme postupanja.

---

³⁸ stavak 3. članka 284. Zakona o kaznenom postupku

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Potreba ocjene valjanosti stranih dokaza s obzirom na načine njihovog pribavljanja	1
2.1. Strani dokazi pribavljeni primjenom instituta međunarodne kaznenopravne pomoći	3
2.1.1. Dokazi pribavljeni putem "male" međunarodne kaznenopravne pomoći.....	3
2.1.2. Dokazi pribavljeni preuzimanjem kaznenog progona	10
2.1.3. Dokazi u postupku ekstradicije	12
2.1.4. Dokazi kod izvršenja strane kaznene presude	13
2.2. Strani dokazi pribavljeni bez međunarodne pravne pomoći	13
3. Postupak suda pri ocjeni valjanosti stranih dokaza	14
4. Zaključak	15